

Onthullingen over de levensloop van IJje Wijkstra

Door Dirk Reinder Wildeboer te Buitenpost
Secretaris van de Stichting Oud-Achtkarspelen
Tel. 0511-541920, e-mail: d.r.wildeboer@hetnet.nl

IJje Wijkstra is bekend en berucht geworden, als de man die in de maand januari 1929 de gehele politiemacht van de gemeente Grootegast - twee rijks- en twee gemeenteveldwachters - bij zijn woning neerschoot, toen zij kwamen om Aaltje van der Tuin (vrouw van Hendrik Wobbes), die zijn minnares was en bij hem verbleef, op te halen. Dit in gevolge een bevel van medebrenging voor een z.g. stil verhoor voor de rechter-commissaris. Over dit vreselijke drama, even buiten het dorp Kornhorn, is al veel geschreven. Er werd een film over gemaakt en op televisie vertoond. Ook werd er een toneelstuk aan gewijd.

Inleiding

In 1980 hield mr. Overdiep een onthullende lezing over de levensloop en de achtergrond van de moordenaar. Verder werd aandacht besteed aan de rol, die Aaltje van der Tuin, in dit trieste gebeuren speelde. Na zijn veroordeling kwam Wijkstra terecht in de gevangenis te Leeuwarden en hier schreef hij een biografie van 200 bladzijden, waarvan mr. Overdiep o.a. gebruik maakte voor de lezing. Het kostte de inleider nogal wat moeite om inzage te krijgen in dit eigenhandig en in rustig lopend schrift geschreven document. Het was destijds meegenomen door mr. B.P. baron Van Harinxma thoe Slooten te Leeuwarden, destijds regent van de gevangenis. Eerst door de medewerking van de minister in te roepen, lukte het om het relaas onder ogen te krijgen.

Verwend

De inleider vertelde dat in de negentiende eeuw, zich in de buurt van Surhuisterveen een vrijgevochten gemeenschap had gevormd van zwervers en bedelaars, die wet en recht niet kenden en veelal in concubinaat leefden. Op de heide aldaar werd op 5 oktober 1888 Aaltje geboren, als jongste van 17 onwettige kinderen van Hinke van der Tuin, die bekend stond als een zedelijk laagstaande bedelares. Deze Aaltje zou dus later gaan samenwonen met IJje met alle gevolgen van dien. Als klein kind, werd hij totaal verwend en deed wat hem goed toeleek. Zijn liefde geen uit naar de moeder, die hem van de hemel en engelen vertelde en ook van het vuur waarin God de boze mensen liet werpen. Toen hij vijf jaar was ging hij met zijn elfjarig zusje Aaltje naar de lagere school



Portret van IJje Wijkstra.

te Doezum, maar hij hield niet van schoolgaan en holde als eerste naar huis, waar dan met zijn moeder een emotioneel weerzien plaatsvond. In zijn dertiende jaar (vijfde klas) verliet hij de school en werd knecht bij J.A. Postma te Marum voor f. 25,- per jaar plus kost en inwoning. Maar na enkele maanden liep hij weg - er moest bij de boer te hard en te lang worden gewerkt -. In de winter verdiende de jongen wat geld met het vangen van mollen. Broer Hendrik leerde hem in die tijd het voegen en zo kwam hij min of meer in de bouwvak terecht. In deze periode raakte hij het geloof van zijn ouders kwijt, naar de familie beweerde "door het gepraat van de socialisten". De jonge Wijkstra werd afgekeurd voor de militaire dienst, werkte in 1916 een halfjaar in het Roergebiet en verdiende na de eerste wereldoorlog als voeger zoveel, dat hij een motorfiets, een orgel en boeken kon kopen. Hij las veel over het occultisme, onder meer zoals hij zelf zei: "vreselijke boeken" van Flammarion, maar ook werken van Nietzsche. Een zwager getuigde: "hij was een werktuig van de satan geworden en sprak vaak over spoken en geesten". Hij werd een bekwaam schutter, die eenmaal de bijbel van zijn moeder, als schietschijf gebruikte. Ook kon hij op 120 meter een polsstok raken.

Boek

De heer Karel Zoet uit Joure maakte een boek over de gevolgen van IJje Wijkstra's gruweldaad met als titel: "toen God op wintersport was". Meer dan twintig jaar werkte hij hieraan en er wordt in beschreven hoe het is Wijkstra vergaan na het ombrengen van de vier veldwachters in Kornhorn op 18 januari 1929. De vrouw van de schrijver was een achternicht van de dader en de vader van Zoet heeft hem vier maal in de gevangenis bezocht. Het misdrijf van IJje zette de wereld van de familie op de kop. De achternaam Wijkstra stond gelijk aan die van een moordenaar.



Het zestal van vrouw Wobbles, door moeder in de steek gelaten, omdat ze ging samenwonen met IJje Wijkstra.

Huilende hond

In in het midden op een nacht in de maand december 1928 kwam hij bij Aaltje vandaan, op weg naar huis. Het was omstreeks twee uur en zijn moeder lag nog wakker. Ze zei: "jij gelooft altijd aan voortekens, maar nu heeft hier straks om ongeveer een uur vreselijk een hond gejaakt, voor de voordeur. IJje schrok en zei: "moeder dat betekent een sterfgeval". Zij antwoordde: "dan zal ik het wel wezen, want ik ben de oudste". Maar IJje zei: "dat weet ik niet, maar ik wou, dat je het mij

niet had verteld". Verder kwam de voorgeschiedenis van het drama aan de orde. Hoe IJjes moeder ziek werd en Aaltje haar kinderen in de steek liet en bij IJje introk. Zij liet haar kinderen blauw van de koude en in vodden gehuld achter. De politie trachtte tevergeefs haar tot terugkeer te bewegen.

Wijkstra hield rekening met een volksgericht. Dat was namelijk in 1927 te Nietap voltrokken aan een vrouw die haar kinderen ook had verlaten en bij iemand was gaan inwonen. Een wilde menigte van driehonderd man sleurde daar 's nachts de man en de vrouw naar buiten en joeg hen naakt over de weg. Ook verwachtte hij de politie aan de deur, vooral toen hij de oproep van Aaltje voor een "stil verhoor" in de kachel had gegooid. In dit verband liet hij zich ontvallen: "als zij mij van 't wijf halen, zal ik hen van 't wijf halen". Hij had geen omgang met vrouwen en de zelfbevrediging die hij toepastte, bezorgde hem gevoelens van angst, schuld en kwelling. Toch ontstond er een verhouding met Aaltje, die hier sterk op aandrong. In de herfst van 1918 "meesterde" hij dan ook een half jaar bij de zenuwarts H.Jager te Groningen. Volgens zijn zuster was hij "een uitgezonderd mens" die apart leefde". Mr. Overdiep vertelde: "Zijn moeder mocht nooit de gordijnen voor de ramen wassen. Achter het huisje groeide een ware wildernis van doorns, brandnetels en onkruid. Daar mocht niemand iets aanraken. Zijn zuster achtte hem in staat iemand dier daaraan kwam te doden. Als hij op bed lag, moesten de deuren van de bedstede goed gesloten zijn, omdat hij steeds geluiden en stampen van spoken bij zijn bed hoorde. Hij was altijd bezig met spoken.

veel familieleden naar het westen vertrokken en een paar naar het buitenland. De naam Wijkstra bleef hen echter achtervolgen. Een broer van de moeder van Zoet had zelfs in Amsterdam moeite om een baan te vinden vanwege zijn naam Wijkstra. Het lukte hem een aanstelling in een verfwinkel te krijgen, nadat hij er in had ingestemd dat zijn achternaam door de boekhouder in Dijkstra was veranderd. De jongste broer van Zoet zijn moeder wilde in 1947 te Zoetermeer een huis

kopen. Hij werkte ergens anders en dus was er geen reden om zich daar te vestigen. Alleen met toestemming van de gemeente kon hij de woning kopen. Maar van de gemeente-ambtenaar kreeg hij te horen dat hij op moest sodemieten. Zij zaten niet te wachten op gedonder met een Wijkstra. Er waren Wijkstra's, die het psychisch niet aankonden, wat hun familielid had gedaan. Het waren zeer gelovige mensen. De grootvader werd van de misdaad godsdienstwaanzinnig. Hij dacht dat hij door God was uitverkoren om boete te doen voor wat IJje had gedaan.

Verder verloop

De moordenaar werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf in 1930,



Grote belangstelling bij de begrafenis van de door Wijkstra vermoorde politiemannen.

maar die straf zou hij niet uitzitten. Eind 1940 begin 1941 werd Wijkstra geestesziek en in 1942 stierf hij in het rijkskrankzinnigengesticht in Woensel aan de Belgische grens. Precies zestig jaar later bezocht Zoet zijn graf, dat is gelegen bij het gebouw dat inmiddels een psychiatrisch ziekenhuis is. Het wordt aangeduid met een boven het gras uitstekende afgestompte paal met een nummer er op. Verder kwam Zoet tot de ontdekking dat hij nimmer bezoek van de overige familie in de gevangenis bezoek had gehad. In de bezoekersboeken was hier niets van te vinden. IJje Wijkstra zal als een eenzaam mens zijn gestorven.

Bron: Digitaal archief van de Leeuwarder Courant.